Tečaj XV.

NOVICE

List 9.

gospodarske, obertnijske in národske.

Izhajajo vsako **sredo in saboto.** Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

V Ljubljani v saboto 31. januarija 1857.

Riček in korenje spomladi skupej sejati je kaj koristno.

Nad vasjo, ki se Podlož zove, imam majhen travniček, kjer sem le toliko senâ, v kterem je bilo dokaj strupenega podleska vmes, vsako leto dobival, da ga je močen človek lahko nesel. Travniček meri na širjavo 9 sežnjev, pa tudi čez 13 sežnjev ni dolg; po eni strani so zgonje memo speljane, toraj je bilo treba vsako leto 40 krajc. potrositi za ograjo, ktera mi je gotovo vsako leto prevred zginila iz mesta in do zadnje preklje skrivaj pot našla na ognjišče kakega siromaka.

Gledé na majhen dobiček, ako bi jaz vlastnik in ne samo vživavec revnega travnička bil, bi se ga bil rad tudi zastonj znebil, toda naslednikov ne smemo poškodovati; toraj sem poleg zgonj namesto begljivega plota dal okoli 8 sežnjev dolg in terden zid narediti in travniček obilo pognojiti in preorati, ki se je že poprej pervo leto z obilim ovsenim pridelkom lepo zahvalil.

Preteklo spomlad pa, ker imam obilo gnoja, sem dal zopet ta *majhni prostorček* tako pognojiti, da so me ljudjé prašali: čemu toliko gnoja na tako majhno njivico? „Sosedje“ — sem jim rekel — „poterpite nekoliko; če Bog dá, boste v jeseni sami resnični odgovor zvedli“.

Na imenovani prostorček se je korenje posejalo in tudi za eno žljico rička vmes. Riček je kaj urno kviško pognal ter s svojo senco nežnemu korenju, da ga vročina ni zaterla, kaj ljubko stregel; v tem pa, ko se je korenje dobro pomoglo in je več prostora začelo potrebovati, smo rumeno dozoreli riček populili.

Rička se je tù pridelalo 2, in lepega rumenega korenja 160 mernikov. Korenje so tudi nekteri po 9 krajc. plačevali, kar bi znesło 24 gold., in 2 mernika rička tudi mislim, da se smeta na 4 gold. ceniti.

Res, da se je bilo treba truditi in gnojiti; pa z umnim kmetovanjem, kjer se je popred samo eno breme slabega senâ nakosilo, se je tudi zdaj tam toliko pridelalo, da je 28 gold. vredno.

Nekteri kmetje terdijo, da po njih njivah korenje ne obrodí in da ga je škoda sejati.

Kteremu njivo večidel le zajec in škerjanček gnojita, naj le nikar korenja ne seje, ker ga bo res malo pridelal. Pustim njivam se pa v tej okolici zlata dôba obetuje, kajti jezerina bo dala kupe mastnega gnoja in tudi kerme za domačo živino, ki se je dosihmal le k cestam vozarila.

Vsaki kmet, kteri le ni zaspanec, si lahko med korenjem toliko rička pridela, da bo olja za zimsko svetlobo pri svoji hiši zadosti imel. Ne rečem preveč, ako povém, da ni tukaj nobene priprave olje delati, ktera bi tega imena vredna bila. Pa naj le kmetje obilo rička začnejo pridelovati, se bo že tudi kdo zdramil, da bo odpravil tamne oblake, ki na nektere kraje kaj neusmiljeno pritiskajo in mile solnčne žarke dobrotljivega napredka sebično in zavedljivo odbijajo.

Križnogorski.

Opombice. Nekterim tudi jez rad nekoliko rička za seme zastonj darujem. — Zgonje se v mojem rojstnem kraji imenuje pot, po kteri se živina iz doma na pašo goni. — Prevred namesto prezgodaj se okoli Moravč mnogokrat sliši. Pis.

Kako sadje sušiti, da bo dobro in lepo.

(Dalje.)

Véliki vertnar Lukas priporoča vsem, kteri hočejo sadje sušiti, naj ravnajo takole:

1. Vsako sadje, ki ga hočeš sušiti, mora biti do dobrega zrelo; potem bo res dobro. Le nektere hruške za mizo, ki so bolj mehkega mesa, se morajo, preden se zmlajé ali zmehčajo, olupiti in sušiti, sicer bi, ako bi se pustile do popolne zrelosti, pri sušilu preveč od svoje sočnosti zgubile. — Pokvečeno, ne popolnoma izrašeno, marogasto in sploh poškodovano sadje ni za sušilo ali daje slabo suho sadje.

2. Mehko sadje, kakor sploh vsak sadež, kteri je že prezrel, ni za sušilo. Le drobnice in nektere druge hruške, ktere imajo prav terdo, repi podobno meso, naj se še zmlajene ali zmehčane sušiti dajo.

3. Červivo sadje ni za sušilo, ker je gnjusno za vžitek. Ako pustiš češplje ali slive dolgo na drevesu, ti bojo padle vse červive doli, in vse gori ostale so zdrave in za sušilo dobre.

4. Čisto kislo in čisto sladko sadje ni posušeno nikoli tako dobro, kakor tako, ki ima sladko pa tudi kislo v pravi primeri zmešano v sebi. Prav kislo in prav sladko sadje ni nikoli tako dobro suho sadje kakor le kislikasto ali sladkobno; tudi sladko-grenjkljato je dobro.

5. Večidel so posušene naše sladke jabelka žilave in se ne dajo mehko skuhati, ampak ostanejo kakor koža; — čisto sladke in pa prav sočne hruške so posušene sicer prav dobre in žlahne, pa tistega prijetnega reznega okusa nimajo, kakoršnega imajo večidel grenkljato-sladke hruške.

6. Vse jabelka, ki jih daš sušiti, naj se pred olupijo in peške iz njih poberó; peščišče jabelčno je terdo kot koža, je težko prebavljivo in se ne zmeči pri kuhi kakor se zmeči peščišče ali serce hrušk, pri kterih se celó lupina mehko skuha in je dobra za jéd. Zato so hruške tudi za sušilo dobre, čeravno jih nisi olupil in pešk iz njih ne pobral.

7. Drobne in srednje jabelka je najbolje le olupiti, serce ali peščišče iz njih vzeti, pa jih ne razrezati; drobne hruščice se sušijo cele kakeršne so. Debelo sadje (hruske ali jabelka), ko je olupljeno bilo, se na 4 ali 6 kerhljev razreže; pri jabelkih se pa ob enem izreže serce.

8. Kadar se sadje lupi in razrezuje, naj se v vsem prav čedno ravná; nož naj se večkrat obriše; vmazano sadje se mora pred sušilom umiti in ko se je umito osušilo, se dene še le v sušivnico.

9. Da olupljeno suho sadje ostane lepo in svetlo, se mora kar hitro v sušivnico djati.

10. Češpelj ali sliv ne dajaj pred sušiti, dokler niso popolnoma zrele, to je, okoli receljna nagerbančene, to

veljá tudi od višinj; češplje, slive in višnje naj ležé v suhem hramu poprej nekoliko časa, pa ne debelo nasute, da se do dobrega pozorijo. (Konec sledí.)

Zgodovinske čertice.

Celjski pokneženi grofi.

Ko je popotnik došel v Celje, ter se ozira po lepi okolici, ugleda na jugo-izhodnem kraji prijetnega mestica obgojzden hrib, verh kterega stojí poderto ozidje in molí v oblake štirivoglati stolp. Radoveden vprašuje popotnik, kaj da je to? Povémo mu:

To so razvaline staroceljskega grada.

Bilo je ondi nekdaj domovje slovečih Celjskih grofov; zdaj pa je zapušena gradina. Tako se svet preminja!

Ker je lani 9. novembra bilo ravno 400 let, kar je poginil zadnji potomec tote rodovine, menimo, da bo prav, če na kratko kaj povemo prijatlom domače zgodovino od mogočnih in ponosnih Celjskih grofov.

Utemeljitelj tega rodú bil je Miroslav svobodnik Saneški, kterega je cesar Ludevik IV. 16. aprila 1341 zavolj imenitnih zaslug za vladarja in carevino, in zavolj obširnih posestev njegovih povišal v grofovski stan, terga grofa Celjskega imenoval. Pozneje je poterdil to dostojanstvo Jermanu I. in bratiču njegovemu Vilhelmu Saneškemu tudi cesar Karl IV. 30. septembra 1372. Imenovali so se ti gospodje potem sploh Celjski grofi po svojem gradu v Celji.

Jerman I. je bil razploditelj te grofove rodovine. Žena mu je bila Katarina, hči Štefana Tvartka, kralja bosniškega. Prej imenovani bratič njegov Vilhelm je bil vzel Ano, najmlajšo hčer kralja Kazimira Vélikega, poslednjega na Poljskem vladajočega Piasta. Jedina hči tega zakona, tudi Ana imenovana, je v letu 1401 podala roko kralju Vladislavu I., pokolenja jagelonskega; umerla je 1416. Oče njeni je pa umerl 1392 v Beču, ter počiva v Celji.

Pridobila je rodovina Celjskih grofov polagoma mnogo posestev na Štajarskem, Horvaškem, Krajnskem, Koroškem in Avstrijanskem, ter se je obogatila po mnogih bojih in službah; ojačila se je najbolj, ko se je posvačila s poljskimi kralji, pozneje celó z nemškim cesarjem. Dosegla pa je verhunec svoje slave o dôbi cesarja Šišmana, padla pa še hitreje pod njegovim unukom, kraljem Ladislavom leta 1456.

Jerman I., ki je 21. marca 1385 v Beču umerl in v Celji počiva, je zapustil po svoji ženi Katarini, bosniški kneginji, dvoje sinov: pervi je bil Ivan, ki je brez otrok umerl 29. aprila 1372; drugi je bil Jerman II.; ta je bil deželni glavar v Krajni, ban Horvatske, Slavonske, Dalmacije in neke straní Bosnije. Ženo je imel Ano, grofinjo Šaumburško, in je rodil tri sinove, med kterimi ga je nadživel le Miroslav II.; drugi sin Jerman je bil najprej frizinški škof, potem pa (29. marca 1421) izvoljen knezoškof tridentinski; hčer je imel Jerman tudi troje, kterih najmlajša je bila Barbara, lepa pa bohotna; njej je glavo venčala cesarska krona: kajti za ženo jo je vzel cesar Šišman leta 1408.

V letu 1436, 30. novembra je ta cesar poknežil svojega svaka, grofa Miroslava II. in sina njegovega Ulriha II., ter ga imenoval pokneženega grofa Celjskega, nju grofovine pa: celjsko, ortenburško in zagorsko je povišal v knežovine z vsemi pravicami, kakoršne imajo drugi knezi v carevini. To je bila najvišja stopnja slave, ktero je dosegla rodovína Celjskih vladarjev.

Primerilo se je pa, da je cesar Albert II. 29. oktobra 1439 umerl; udova njegova je v Komoranu 22. februarja 1440 porodila sinčeka Ladislava posmertnika, ki je bil naslednik češke in ogerske krone, pa tudi vojvodine avstrijanske. Malo prej je pa vojvoda Miroslav nastopil vladarstvo kot rimski kralj, ter oba grofa Celjska poterdil v knežtvu. Grof Ulrih, zvit in prekanjen pa nezmerno častílakomen mož, si je zeló prizadeval, da je zakriljenika cesarjevega, kraljiča Ladislava, v svoje zakriljstvo dobil, da bi vladal on v imenu kraljevega fanta. Prekaniti je hotel vesvoljni svet, pred vsem pa odpraviti možé, ki so nasprotovali njegovi vladoželji. Med temi možmí je bil posebno Ivan Hunyady, slavni nadstojnik ogerske kraljevine, kterega je grof Ulrih silno čertil in se ga znebiti hotel; pa ne le znebiti, — ob moč in življenje pripraviti je hotel Hunyada in sina njegovega, da bi sam vladal v imenu mladoletnega kraljiča ogerskega.

Grof Ulrih je bil o tej dôbi, kakor pripoveduje „Celjska kronika“, najimenitneji, najmogočneji grof rimsko-nemške carevine. Imel je on mnogo lastnih dežel, bogastva pa toliko, kolikor ga nista imela ne kralj ne cesar; bil je ban na Horvaškem, Slavonskem in v Dalmacii, zet serbskega vladarja, Jurja Brankoviča, stric ogerskega in češkega kralja, in namestnik v Avstrii; bil je celó svak turškega sultana Amurata II., ki je za ženo imel Maro, drugo hčer Brankoviča; da! v žlahti carigradskih cesarjev je bil, ker žena njegova, Katarina, je bila hči Irene Kantakucene.

Tolika čast in moč pa vendar ni mogla upokojiti nenasitljivega serca njegovega. Želel je, da bi kralja tudi namestoval na Ogerskem, kakor je bil namestnik njegov na Avstrijanskem in po kraljevinah horvaško-slavonsko-dalmatinskih. Ondi mu je bil pa stari junaški Sibinjanin (Ivan Hunyady) na poti. Njega se znebiti, ga je začel Ulrih kralju dolžiti, da uni za kralja kaj ne mara, temoč le svojevoljno vlada po Ogerskem; da se je bati, da bi Hunyady njemu (kralju) celó ogersko kraljestvo ne odmaknil. Mladi nevedni kralj je verjel, kar mu je Celjski v ušesa šepetal; vendar ni mogel prekaniti hrabrega Hunyada, če lih mu je osoda podelila še to, po čem je toliko hrepenel. Nezmerna vladoželja Ulrihova pogubila je pa njega. Žalostni konec njegov hočemo nekoliko obširneje popisati.

(Konec sledí.)

Pomenki ljubljanskega zgodovinskega zbora.

V desetem mesečnem zboru, ki je bil 8. dan t. m., in kterega so poslavili tudi prevzvišeni gospod deželni poglavar s svojo nazočnostjo, je gosp. profesor Egger govoril od šolskih iger (Schuldrama) v Celovcu, in nanašaje se na igrokaz od leta 1692, ki se nahaja v ljubljanski bukvarnici, je povedal, kako so jih tamošnji učenci, 17 in 18 let stari, v šoli igrali. Omenjene igre v letu 1692, ki so jo konec leta ob daritvi šolskih daril učenci v jezuitarski šoli koroškim deželnim stanovom na čast igrali, se je po latinskem in nemškem programu glasil napis: „Male parta, male perdita“, d. i. „Wie gewonnen so zerronnen“ (kakor prišlo tako prešlo). Predmet te skoz in skoz po pravilih dramatičnih v 3 djanjih zložene igre, da ga ob kratkem popišemo, je bil ta-le: Ko je Balduin flandriški, pozneje (leta 1204) tudi car carigraški, v vojski zoper Bugarine poginil, je vladala deželo njegova hči Flavila. Ljudstvo ni bilo z babjim vladarstvom zadovoljno. To pa je bila voda na mlin nekega zvitega pušavnika Šampanjskega, ki gré v deželo Flavile in se dela za Balduína, češ, da se je domú povernil. Ljudstvo se dá prekaniti in veliko jih stopi na njegovo stran. Ali ovadil ga je nek njegovih zapetačev, da ga ujamejo in ob glavo denejo. In tako „je prešlo kakor je prišlo“ carstvo njegovo. — Mnogo učencev je igralo v ti igri, in, kakor se v programu bere, so bili med njimi tudi 3 Krajnci. — Gosp. profesor je razložil potem pomembo takih iger za šolo. Pri ti priliki je omenil tudi kmečkih iger, ki so jih v mnogih deželah prosti ljudje, kmetje itd. igrali, in kterih je posebno na Koroškem veliko znanih.

Družtvini tajnik gosp. dr. E. Kosta je govoril o potrebi kritičnega pretresovanja zgodovinskih preiskav in zgodovinopisja, in razločil višji in nižji pretres (kritiko) v zgodovinstvu. Nižji pretres se le spuša na drobno v to: je li vse res, kar povestnica pripoveduje; tak pretres je

že spolnil svojo nalogo, če skuša nasprotne povedke enmalo poravnati; višji pretres pa preiskuje vsako povest natanko: ali je resnična ali ne. Gosp. dohtar je potem v izgledih starejše in novejše povestnice pot takega višjega pretresa razložil in o tem sosebno velikih zaslug Niebuhrovih omenil.

Vodja gimnazijalnih šol gosp. Nečásek je bral predpis naukov in strahovanja v gimnazijalnih šolah v letu 1810, in pridjal nektere razjasnila. Iz 2 razredov gimnazije so prestopili (1810—1813) učenci v licej s 5 razredi. Gimnazijalne javne šole so bile v Ljubljani, Novem mestu, Krajnji, Postojni in privatna v Idrii.

Gosp. profesor Metelko je popisal nesrečno osodo učenega rusovskega patra Maksima, kteri je za prave pravíla slovenske slovnice toliko preterpel, da se po pravici more mučenec za slovensko slovnico imenovati. Z nevednimi pregledniki se je pri določbi liturgiških knig sperl in ker so se ti nanašali na veljavo cesarjevo, je P. Maksim brez ovinkov rekel, da v slovničarskih rečéh nima cesar nobene veljave; na to so ga sovražniki njegovi zatožili, da je veličanstvo razžalil, in v ječo je mogel, iz ktere ga je po 33letnem terpljenji leta 1556 smert rešila.

Gosp. skriptor Kosmač je bral kratek življenjopis visoko učenega bukvarnika Matija Čopa, ki je v najbolji starosti v Savi utonil. Leta 1797 v Žerovnici na Gorenskem rojen, je dokončal tadajne modroslovske in 3 leta bogoslovskih šol v Ljubljani in na Dunaji; zapustivši bogoslovstvo se je podal k učiteljstvu; leta 1820 je šel za profesorja 5. in 6. latinske šole v Reko, leta 1822 pa je bil prestavljen v Lvov, 1827 pa v Ljubljano; leta 1828 po smerti Kalistra je prejel začasno službo licealnega bukvarnika, ktera mu je bila pozneje stanovitno izročena. Leta 1835 je gori omenjeno nesrečno smert storil. Znana je njegova velika učenost, posebno jezikoslovna. 18 jezikov je razumel in tudi v njih slovstvu dobro izveden bil. Škoda, da nam ga je nemila smert pred vzela, preden je kaj spisal in potomstvu zapustil!

Narodopisje.

Razne imena Istranov.

Obličja, jezik, noša in šege isterske so toliko različne, da bi se dalo misliti, da niso vsi na enkrat in ne od jednega kraja sèm prišli. Tako ljudjé okoli Pazina imenujejo svoje isterske sosede: Latine, prave Italijane na zahodnem morskem bregu, ter jih deržijo za zvite možé; od ondot gori do Raše, Zmina, Kringe, Finjana, Vlahe Arbanase (Slovane), med njimi so v Poraji blizo Vodnjana Vlahi Perojci, jedini staroverci v Istri; Vlahe Čiribirce s svojim jezikom na severni strani Čepiškega jezera; oni pervi se oblačijo bolj po horvaški, ti poslednji pa po bezjaški; Bézjake po sredi Istre od Pirana do Plomina; njih stara noša so kratke hlače, nogovice in čevlji; Fućke okoli Buzeta, vse, ki nosijo bele kapice, kakor spavne, in Savrine vse, ki hodijo v černem oblečeni pod Terstom okoli Kopra; Čiče gori v Čičarii, Liburnjane pa samo po mestnih imenih imenujejo. J. V.

Jezikoslovne drobtinice.

Na vprašanje v „Novicah“ so nam dali gosp. Miroslav Vilhar vediti, da beseda sles ali sels namesto murbe po Senožeškem nikjer ni navadna, in da sels nič druzega ni kot laška beseda gelso (izgovorjana dželso), ktera pomeni murbo (drevo). — Zastran „Gute Miene zum bösen Spiel machen“, so nam pisali gosp. D. Hojker, da so večkrat slišali „za hudo se še dobrihtati“, — gosp. J. Pajk pa: „k zoperni igri smejati se“. — Gosp. Cigale nam iz Dunaja pišejo, da se semtertje v slovensko pisanje napačno vriva beseda „stroga“ za „mašina“. V nobenem slavenskem narečji se kaj takega ne nahaja; sami Čehi (pa ne prosto ljudstvo, ki pravi mašina) radi pišejo stroj (kar pomeni uredbo); pred nekaj leti pa so po starem pisali strog in v kakem akuzativu stroge, in odtod se je napačno v slovenske bukve in slovnike vrinila za mašino beseda stroga, ktera v slovenskem (na Štajarskem) pomeni svinjsko bolezen ikre (Finnen). — Dalje so nam gosp. Cigale sledeče pisali: „Kakor sem unidan od stroge omenil, vam hočem danas naznaniti važno pravilo, ki ga nima nobena slovenska slovnica, čeravno je v druzih narečjih veljavno, in ktero sem od gosp. Miklošiča zvedel, namreč: pomanjšavna pritiklina *—ica* se pri imenih ženskega spola le takrat smé rabiti, kadar se imé končava na *—a*, na priliko: žena — žen*ica* itd.; kadar pa se ime končava s kakim soglasnikom, se pomanjšavica le piše s *ca* ali *ka*; torej: verv*ca* (ne verv*ica* od verv), senca (od sen-i), durce ali dvérce, nočca, lučca itd.“ — Gosp. Kobe so nam pisali: „Ljube Novice! Ve bi naj bolj zvedile po Slovenskem gredé: ali se še kje rabi besedica „da“ pred glagolom v naznanivnem naklonu namesto besedice „ako“ ali „ko“ pred glagolom v vezalnem naklonu (verbindende Art), kakor jo rabijo beli Krajnci in Dalmatinci, na priliko: „da imam, bi ti dal“, namesto „ako bi imel, bi ti dal“, — „da grem na sejm, bi ti čevlje kupil“, — „da sem šel k maši, bi bil prav storil“ itd.

Novičar iz avstrijanskih krajev.

Iz Gradca. Časnik štajarske kmetijske družbe „Wochenblatt“ razglaša v 5. listu, da spet letos 18. augusta se bodo delile darila (premije) 100 poslom možkega in ženskega spola in pa vincarjem in vincarcam, ki najmanj 10 let zaporedoma služijo pridno, zvesto in pošteno enega gospodarja; za darilo se delijo hranilnične bukvice po 20 gold. Kdor želí tako darilo prejeti, se ima zadnji čas do konca prihodnjega mesca s svojo prošnjo oglasiti pri pristojniku kmetijske poddružnice svojega kraja.

Iz Gorice. Svetli knez in véliki škof goriški gg. Andrej Gollmayer so 12. dan t. m. svoji duhovšini in vsem vernim stanovnikom v goriški škofii razposlali pastirski list, v kterem gledé na čedalje višjo primanjkavo bogoslovcev prosijo milodarov za napravo odrejevavnice fantov (Knabenseminar). Visoki gospodje, kteri nočejo imenovani biti, so v ta namen že obilo darovali; vendar je to še premalo. Doneski so dvojni: eni imajo biti za to, da se pripravna hiša za vzrejališče kupi; eni pa, ki se vsako leto odrajtujejo, so namenjeni za navadne potrebe take odrejevavnice. Gosp. tehanti so povabljeni, naj naberajo milodare med duhovšino, pa tudi med drugimi svojimi farani. Triest. Z.

Iz Celovca piše „Kl. Z“, da so presv. cesar 9. dan t. m. dovolili napravo železnice iz Marburga čez Celovec, Belak, Lienc in Bruneken do tiroljske, — drugo stransko pa iz Belaka do tiste, ki bo iz Verone v Terst šla.

Iz Ljubljane. V poslednjem zboru mestnega odbora so zraven izvolitve gosp. Jeras-a, sedanjega aktuarja pri c. k. okrajni gosposki v Postojni, za drugega magistratnega svetovavca namesto gosp. Oblaka, ki se je zavoljo bolehnosti v odpočetje podal, in nekterih drugih rečí, bili tudi mestni dohodki in stroški za tekoče leto po večkratnih natanjčnih pretresih ustanovljeni. Dohodki so prevdarjeni z vštето mestno doklado na 79.146 gold., stroški pa na 86.062 gold.; torej bo konec leta manjkalo 6916 gold. — tedaj bo letošnja primanjkava precej manjša memo lanske.

Novičar iz raznih krajev.

Lombarško-benečansko kraljestvo je židane volje. Splošna prizanesba (amnestija) mu je bila oklicana 25. dan t. m. Lastnoročno pismo Cesarjevo do maršala Radecki-ga se tako-le glasí: „Iz milosti prizanesem vsem iz lombarško-benečanskega kraljestva, ki so zavolj hudodelstva velike izdaje, razžaljenja veličanstva, zavolj motenja javnega pokoja in zavolj puntarstva še v ječah zaperti, in velevam,

naj se berž izpustijo. Ravno tako prizanesem vsem, kteri so zavolj omenjenih hudodelstev še v preiskavi; tudi ti naj se berž izpusté, in za take pravde ustanovljena sodnija v Mantovi naj berž danes vstavi svoje opravila in se razpustí". Lahko je verjeti, da veselje je neizrečeno. Pa še nekaj drugega je, kar je Milance zló ganilo, in to je odgovor Cesarjev, ko so se mu odborniki deželnega namestništva poklonili. „Odkritoserčno mi povejte želje in potrebe svoje dežele" — je rekel presv. Cesar — „ker ravno to želí moja vlada". — Sliši se, da 4. svečana mislita Cesar in Cesarica Milan zapustiti, zadnje pustne dní spet v Benetke priti, tù še kakih 8 dní ostati in perve dní marca se domú na Dunaj verniti. — Namesto umorjenega parižkega škofa je, kakor je „novičar" že enkrat prav povedal, izvoljen véliki škof Tourski, kardinal Marlot, 61 let star gospod in Parižanom prav po volji. „Čeravno je nasprotnik prenapetega „Univers-a" — pravijo enoglasno parižki časniki — „vendar ni preiskren pridružnik galikanske stranke; v Rimu ga imajo radi, pa tudi cesar Napoleon ga ima rad". — Ko so še pred kratkem vsi parižki časniki imeli mnogo rečí pripovedovati od Vergèr-ja, da celi dan neprenehoma pisari in si komaj jésti privoši, — da ne vžije nič, česar niso poprej njegovi čuvaji pokusili itd., so sedaj po višjem povelji omolknili vsi časniki. Včeraj je stekel dan, ko je imela višja sodnija Vergèr-jevo pritožbo, da se ni pri porotni sodbi ž njim prav ravnalo, ali ovreči ali poterditi. Od cesarja Napoleona se sliši, da ga ni volja, uslišati prošnjo hudodelnikovo. — V Parizu je umerla znana rusovska diplomatikarca knežinja Lieven. — Pravijo, da v Parizu bo zbor zastran švajcarsko-pruske pravde. — Kakor se kaže, se bote angležka in perzijanska vlada, sedaj v vojsko zapletene, na mirni poti porazumele. — Vse se na svetu ponavlja! Kdor si je shranil pratiko od leta 1846, bi mu ne bilo treba letos nove kupovati, ker leti 1846 in 1857 ste si po pratiki popolnoma edine; pa tudi pratiki od leta 1789 ali celó od leta 1705 bi bile letos prav dobre za rabo, če le niste preveč zamazane. Kdor pa si je kupil letošnjo pratiko, jo more svojim unukom zapustiti, ki jim bo leta 1903, 1914, 1925 in 1998 tako dobro služila kakor nova, takrat natisnjena. Tudi v prestopnih letih 1868 in 1936 bote pratiki letošnja in od leta 1846 prav kazale, toda le od mesca sušca naprej. Prihodnje leto 1858 bojo pratike od leta 1706, 1779, 1790 in 1847 spet dobre, ín ravno te tudi za leto 1915, 1926 in 1999. Stoletna pratika po tem takem ni prazna stvar. — Po najnovejšem številu je v vsem našem cesarstvu skor en milijon judov.

Volk Rimljan.

(Dalje.)

Mine nekoliko dní, pa se spet poverne h kobili.
Ona zbojí se na moč, al vendar ji pride na misel,
Kak bi dobila sovét, da bi ž njim opeharila volka.
Preden jo ogovori, že volku tako beseduje.
„„Vidiš, moj volk, da je prav, da si prej me poslušal,
Da si počakal ta čas; lej, zdaj sem lepo debela,
Jel boš dobro mesó, boš vidil, ko me zakolješ.
Preden umrem, še nekaj želim, kar vem da dovoliš.
Dal me je moj gospodar nedavno podkovati znova
In kovaču velél na kopito mi leta je vžgati;
Kaj je namerjal, ne vem; ljudjé so ti muhaste glave!
Nogo povzdignem, poglej na kopitu napisano starost,
Da boš vedil in znal, kdaj staro zaklal si kobilo;
To ni vsakaka stvar, in ponašati bodeš se mogel,
Kadar do bratov dospeš, kar nihče ne bo se ti bahal,
Koliko staro žival je zaklal; to vredno je nekaj"".
„Prav govoriš — volk reče na to — povzdigni nožuro,
Da bom letnice bral in pozvedil koljko si stara,
Da volkovom povem vernivši se v bratovsko družbo".
Kamen težak odvalé od serca besede kobili,
Ker se je dal opehariti volk, in zadnjo desnico
Dvigne na vzgor in, lop! ga udari po bučí s kopitom,
Joj me! da koj se zvalí in stegne vse štiri od sebe,
Toliko da je še živ; al preden se buča zaceli,
Prejde nekoliko dní. Al kadar iznova okreva,
Žene po mesu ga slja in napoti se k svinji na pašo.
Zatrepetá ko naznani okó ji volkovo bližo.
Berž se poverne zavest; življenje pustiti je težko!
Misli si: veš kaj? daj, goljfati ga znova poskusi,
Dvakrat se že ti je vdal, poskusimo, v tretje gre rado.
Preden še reče kaj volk, že svinja začne govoriti:
»»Ali si modrih možgan, preljubi moj volk, da natanko
Čas si prerajtati znal, kdaj bom se do dobra zredila,
Da sem dobila že špeh in dobro prejela slanino;
Storil si prav, da si tistega dné me modro poslušal,
Da si počakal do zdaj in nisi me kumerne snedel;
Danes ti bo, boš vidil, na pol vse bolje dišalo;
Dober je bil nasovet, in ki moder je, sluša ga vselej.
Vem, da me boš zaklal, braniti se nič ne pomaga,
Nekaj te še prositi imam, to boš mi dovolil,
Vem, da si blag. Lej, dokaj imam prijatlov in žlahte,
Če me ne bode domú, žalovali bodo za mano,
In da zastonj ne bodo v skerbéh, kaj neki je z mano,
Zgrabi me tí za uhó, da zacvilim in znamenje dam jim"".
Zgrabi jo berž za uhó, in svinja se dere na vso moč,
Glas ušesa gluší, gluší tak samega volka,
Da ti je slep za derhal prešičev in svinj, ki na pomoč
Z bliže hité; zaslišale klic so, ki zval je: pomagat!
Reveža stergajo skor, vès šantov komaj uteče;
Bežal je v gojzd, in krí, ki iz ran mu je scurkoma lila,
Delala sled je za njim kervavega britkega bega.
Čas je naj bolji zdravnik, zaceli on vsakoršnje rane.
Volk se ti berž skolehá in zdrav pozabi nesreče;
Pride mu kozel na um, ravná se hipoma k njemu,
Vleče ga stari nagon do mesarenja revne živali,
Prav govorí pregovor rekoč, da navada popada.
Kozel, se vé, se zbojí ga na moč, ko ga vidi od daleč.
„Šembrana stvar! — govorí sam sabo — zdaj bo pa teža,
Kaj bi tajil? ne diší mi še smert, če me ravno ne straši,
Vendar bi živel še rad, da bi to ino uno doveršil.
Skušnja veljá; mor'biti dobó se še kaka nastava,
Da se vlovi, in kesneje obljum, da me nikdar ne najde".
Volk se približa, da on bi začel govoriti, ne čaka.
Kdor se méni za čas, tudi čas se méni za njega;
Misli sí to, in storivši poklon mu potuhnjeno reče:
„„Bistri ta um! da bi jaz ga imel, za-nj dal bi ne vem kaj;
Kak si natanko zadel, da me tista minula je slokost,
Ravno sem odebelél in"" — „Molčí" — mu volk zarentači,
Tek besedí ustavivši serdit govorí mu razkačen:
„Ti bi me rad goljfal, priliznjena brada kozlovska,
Tega si ne domišljuj, tud svinja je tak govorila;
Celi svet je goljuf, goljufijo je treba poznati!
Da bi za njo ne bili v skerbéh prijatli in žlahta,
Dal sem rivcu, da smel je naznaniti žlahtnikom svojim,
Kaj se je zgodilo ž njim; al rivec jih skliče na pomoč,
Da sem s težo ušel, al ti me ne boš ogoljfićil.
Misliš, da tak sem bedak, da tebe popadem za brado?
Tega ne misli nikar; mar mislis, da šleva sem taka?"
Jarcu besede te strah odženó. Zdaj — reče sam sabo —
Smo pa na konji; volkač, si že vjet, ne uideš mi nikdar,
Sam si se vjel, ne boš ga mesá ti mojega zobal,
Če te ne ogoljufam, premenim naj koj se v ne vem kaj.
Misli si to in na um mu pride zvijača, pa reče:
„„Ljubi moj volk, sam veš da umeten zvijače ni kozel,
Da je on kterega že goljufal, le nisi še slišal,
Nisi ne slišal ne bral, saj nismo lesičjega roda.
Res, da brado za kinč in za kras in za znamnje modrosti
Ima nekoljko ljudí, al pamet tistih bradačev
Krajša je sploh od bradnih kocin; to je vsakemu znano.
Škode ti jaz ne želim; al ker se mi smert približuje,
Rad bi poslednji ta čas kaj dobrega storil za hudo,
Ktero poprej sem storil živé v nečistem življenji;
Brat se je meni rodil, ki je živel enako nečisto;
Precej tù tam se pase; sit tud on je svoje hudobe,
Z mano umreti želí, da se mukam ogne življenja.
Stopi ti sred te njive pa rep povzdigni na višek,
Eden odspred in eden odzad v te pojdeva z bratom,
Ker tak boš dalj sit se enkrat najedši za dvakrat".
Volk pozrešni ni čul od zadnjih druge besede,
Da en obéd veljaven za dva ob enem dobil bo;
Je li mogoče al ni, kar pravil je jarec, ne misli;
Kar mu je rekel, storí; sred njive stopivši povzdigne
K nebu svoj rep in derží ga molé netrudoma kvišku.
Prideta jarca, in terk! zaletita se v njega na vso moč,
Eden od spred in eden od zad, da se hipoma zgrudi, —
Komaj je živ, in s težo jo v gojzd polomljeno plazi.

(Konec sledí.)

Odgovorni vrednik: **Dr. Janez Bleiweis.** — Natiskar in založnik: **Jožef Blaznik.**